

פרשת בא - THE LAST THREE MAKKOS

The last three makkos were the Arbeh – the locusts/grasshoppers, darkness and the slaying of the firstborn. All the Makkos came in a graded order which the pasuk reminds us of when it says:

י (ב) ולמען תספר באזני בנך ובן בנך את אשר התעללתי (a developing series of deeds) במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני ה'!¹:

These three Makkos are then the most powerful of all the Makkos, building on them in teaching both the Jews and the Egyptians the lessons of Hashgacha learned from the first seven makkos.

Yet, Chazal placed these Makkos in a separate Parsha, the Parsha that deals with the beginning of the Geulah of the Jewish nation. Clearly, these Makkos are in a different order than the other plagues².

The Shem MiShmuel³ states that the Arbeh were unique in that for the first time, there was a Makkah involving an edible, kosher animal. Until now there were frogs, lice, plague and wild animals, all of them essentially Tameh. Like other kosher animals, Arbeh is not essentially destructive. It is herbivorous and its destructiveness lies only the sheer size of the swarm⁴.

So too, says the Shem Mishmuel, there are opinions that the darkness was a revelation of hidden light too powerful to be seen and therefore blinding⁵.

Makkas Bechoros was also a function of HaSh-m's Shechina appearing⁶, automatically driving out the Tumah. Since the whole chiyus of the Bechoros of the Mitzrim was from Tumah, they died when the Tumah left.⁷

¹ R. SR Hirsch: עלל, עולל, a child, considered as developing and progressing constantly, hence עלילה, not an isolated action, but a developing series of deeds and actions, and עולל, to develop something by such a continuous series of actions. התעלל, to reveal oneself in a progressive series of actions; ב- on somebody, i.e. to treat somebody simply as material by which one reveals one's power by a progressive series of actions or deeds. Hence, usually when used in reference to men; treating people entirely according to your whim, having no respect for the human worth of the other party; hence, used in reference to G-d: "How I revealed Myself – וידעתם, even if Egypt learned nothing from it, they were done primarily for your benefit, to lay the foundation of your knowledge of G-d.

² מהר"ל, גבורות ד' פי' לד בסוף לד: ועוד נחלקים לשבעה ושלשה ... וזה כי הקב"ה מייסר את החוטאים על ידי שבע מכות בכל מקום (ויקרא כו) ויספתי ליסרה אתכם שבע על חטאותיכם וכן בהרבה מקומות, ולפיכך היו שבע מכות הראשונים בענין אחד שוות, ושלוש אחרונות יותר חמורות ... כי שלש האחרונות כלם הם נחשבים מיתה וגו'

³ שם משמואל בא שנת תרע"ב ד"ה ויאמר

⁴ והנה ידוע דבהמות וחיות ועופות הטמאים השפעתם משלוש הקליפות הטמאות לגמרי, והטהורים מנוגה המתהפכת לקדושה. ... [והארבה] מה שבה לידי השחתה הוא מפאת הריבוי שבהם, ולולא הריבוי היה לטובה שהוא מאכל אדם כמו דגים.

⁵ ע"פ המדרש רבה יד לפי רב יהודה שם שהחושך היה מחושך של מעלה ... וידוע בדברי הארז"ל שחושך של מעלה הוא מחמת רב האור קדוש ונעלה שאין התחוננים יכולין לקבלו ע"ש

⁶ וכמו שאמרו ז"ל אני ולא מלאך

⁷ רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ

Yet, there is something more than the individual uniqueness of these three plagues. As a group, they come to teach a fundamentally different message. The first seven plagues essentially came to teach G-d's ongoing involvement in the world. Seven is the number that reflects the various levels of this world, and these plagues came to show that G-d is behind every facet of all of them. He owns all within it: ¹למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ, and He is omnipotent in controlling it: ²בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ, punishing the Egyptians and having mercy on the Jews. The last 3 Makkos, however, come to reveal G-d's Malchus in this world, a revelation of His Glory³.

The Makkos were coming to be metaken the world that was destroyed by the Tumah of the Mitzrim. But the Tikkun was not only for the Olam HaGadol, with its Ten Maamaros of Maaseh Bereishis, but also for the Olam HaKatan, the world of man and his ten Kochos. Shem MiShmuel says that the first seven Makkos were in the middos whereas the last three were in the sechel. Though middos can either be good or bad⁴, sechel is an intrinsically good thing⁵ that can also be used for bad⁶. And so these Makkos, each one higher than the next, come to do their tikkun.

Had the purpose of the ten plagues been just to punish the Egyptians, G-d could have achieved this through one plague alone. The ten plagues came to do much more, however. The Egyptians were so powerful in their impurity that they had corrupted the world. The plagues came to reconstitute the purity of the world⁷. The Ten Sayings of Creation were a process whereby an initial creation of light was successively brought down further and further, the light becoming more and more hidden. The ten plagues came to reveal these layers of hiddenness, working in reverse⁸. Whereas the creation started from a more spiritual spiritual plane on the first day and gradually entered the world, the Makkos went in ascending order, the most powerful of the Makkos coming at the end⁹. As these plagues unfolded they

¹ח (יח) והפליתי ביום ההוא את ארץ גשן אשר עמי עמד עליה לבלתי היות שם ערב למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ:

²אור גדליהו: המכות נחלקו לב' חלקים, ז' מכות ראשונות שנכתבו בפרשה שעברה, ולכן יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ להורות על ההשגחה כי לא עזב אותה למקרים כדעתם, ויאמר למען תדע כי לה' הארץ להורות על החידוש כי הם שלו שבראם מאין, ואמר בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ להורות על היכולת שהוא שליט בכל אין מעבד מידו היינו שביאר בקיצור כי בכל מכה הי' תכלית מיוחדת

³אור גדליהו: והז' מכות הם נגד הז' מדות ואלו השלושה הם למעלה מהז' מדות. וכן מבואר ברמב"ן ריש הפרשה שאלו ג' מכות לא באו בתורת עונש כשאר המכות "שידעו מצרים את גבורתי לא תעניש אותם יותר וכל ישראל לדורות הבאים מכת מעשי ותדעו כי אני ה' וכל אשר אני אחפץ אעשה בשמים ובארץ", היינו שבאלו ג' מכות הי' ענין ותכלית מיוחדת לגלות מלכותו ית' בהעולם.

⁴שם משמואל תרע"ב שם: והנה המדות יש בהם דבר והיפוכו, טוב ורע. למשל מדת החסד ... ולעומתו ברע תאוות מגונות

⁵אך השלושה שבשכל בהם לא שייך לומר שזה כח רע, שהשכל בעצמו הוא טוב, ואפילו הכישוף בעצמה היא טובה רק שמשתמשים בה לרע, והראיה שהסנהדרין היו צריכים לידע חכמת הכישוף ולא תלמד לעשות אבל אתה למד להבין ולהורות כבש"ס שבת (עה). ואם היתה החכמה בעצמה רעה בודאי לא יתכן שישתאב במוחם הקדוש כח רע ח"ו.

⁶כללו של דבר שבעה הכחות הם בעצם רע, והשלשה שבשכל הם בעצם טוב אלא שהרשעים משתמשים בהם כמו שהם רע.

⁷מהר"ל, שם: כל אלו המכות היו נגד העשרה מאמרות

⁸אור גדליהו פרשת בא: כי בכל מאמר נשתלשל אורו ית' למטה, ונכנס לתוך הסתר יותר, והמכות באו לגלות ולהסיר זה ההסתר, ולכן שחושבים ממה למעלה שמכה הראשונה הוא כנגד המאמר העשירית, הי' יכול במכה אחת לענוש המצריים, וכן מציינו כתוב אצל מכת ברד שכתוב "כי בפעם הזאת אני שלח את כל מגפתי אל לבך וגוי' ואולם בעבור זאת העמדתך בעבור הראתך וגוי' ולמען ספר שמי בכל הארץ"

⁹מהר"ל, שם: לענין הכאת המכה תמיד המכה שהיא מלמעלה יותר קשה ואין להביא מכה קשה ואח"כ שאינה קשה כל כך

not only punished the Egyptians but peeled away successive layers of impurity on the part of the Jews¹. There are ten levels of spirituality, the ten Sefiros. The plagues worked from the lowest levels of spirituality and rose in spirituality step by step². This was in the reverse order of the original act of creation, which went in the order of the most spiritually revealed ("In the Beginning...") to the most spiritually hidden.

These layers of spirituality are always divided between seven lower levels and three higher ones. In the Sefiros, these three are called Chochma, Binah and Daas. So too, the Makkos are divided between the first seven Makkos, which are in last week's parsha, and the last three, which are in this week's parsha³.

Hence every aspect of the Ten Sayings of Creation was involved in the plagues⁴.

The first plague came to reestablish the last of the Ten Sayings of Creation, the second plague came to reestablish the second last of these Ten Sayings, etc. until the plague of the firstborn, which came to reconstitute the first of the Ten Sayings, i.e. "In the beginning..."

The last of the Ten Sayings of Creation was G-d's bestowal of food for the animals - נחתו לכם את כל עשב זרע זרע וגוי לאכלה⁵, and the first plague, that of the blood, came to deny the Egyptians water, which is most basic.

This Saying of Creation is not stated in the normal format, "and G-d said, 'Let there be a beginning, etc.'" Rather, it is the first root of the entire creation. It is frightening testimony to the enormous power of the Egyptians that even this now required tikun. So too, the plague of the First Born was so overarching in its scope that it was able to provide the Tikun for this.

Our parsha begins with the plague of the locusts, which parallels the third saying in the act of creation, יהי רקיע (let there be a firmament). The second day of the creation was a day when separate, multiple beings were created (the angels, for example). The fragmentation of the creation now became apparent. The purpose of the יהי רקיע was to make a separation, a havdalah⁶, the ability to distinguish between these multiple forms. The mechanism that makes havdalah is daas. Daas is the ability to connect, meaning that after distinguishing one

¹ רב צדוק הכהן, פרי צדיק [א]: ובכל מכה היה נגוף למצרים ורפוא לישראל שיצאו ישראל מקליפה אחת והכניסם בקדושה במדה אחת.

² רב צדוק הכהן, שם: העשר מכות כנגד עשר ספירות שיש בזה לעומת זה בקליפה עשר כתרין דמסאבו ... וסדר המכות מתא לעילא וכמו שאמרו (זח"ב כט א) מתתאה שרא קב"ה וכו'.

³ רב צדוק הכהן, שם: ואחר ז' מכות שהיו כנגד ז' מדות תחתוניות, והיינו מה שהיו ישראל משוקעים בקליפה בנגלות והתחיל הג' מכות שהם כנגד ג' ראשונות שהם הנסתרות לה' אלקינו.

⁴ מהר"ל, גבורות השם, פ' נו: ועוד יש לך לדעת גם כן, כי כאשר הביא הקדוש ברוך הוא על המצרים המכות הכה אותם בכל חלקי העולם, שכמו שאמרנו שבאו עליהם מכות למטה ולמעלה ובחלל העולם, כך היו באים עליהם המכות בכל חלקי העולם גם כן. וחלקי העולם הם עשרה, והם עשרה חלקים שברא הקדוש ברוך הוא בששת ימי בראשית ולכל חלק אחד מאמר אחד בפני עצמו, והם עשרה מאמרות שבהם ברא עולמו

⁵ מהר"ל, שם: וזה שתמצא במאמר האחרון (בראשית א') ויאמר ה' הנה נתתי לכם את כל עשב זרע זרע וגוי לאכלה, וזהו המאמר העשירי שנתן השם יתברך לבעלי חיים פרנסתם ומזונם על ידי שהמזונות באכילתם שבים לדם

⁶ אור גדליהו: הפרשה מתחיל במכת ארבה, ומכה זו מקביל כנגד מאמר השלישי של יהי רקיע, שיסודה היא הבדלה, ומדברי חז"ל משמע שעיקר הבריאה ביום שני היא רבו.

object from another, one has to then connect with the right ones and separate from the others. Therefore, daas also came into being on the second day.

The Hebrew name for locusts, ארבה, comes from the word ריבוי, the essence of the second day¹. Therefore, together with the plague of the locusts came Daas². It was now that the Egyptians clearly recognized that G-d is connected to His creation - הטרים תדע כי אבדה - מצרים, although Pharaoh used his Daas to lead to a completely perverted understanding of reality³.

THE LOCUSTS

The Arbeh is a particularly mysterious Makkah, destroying, as we have stated, only because of its size⁴. The Maharal points out that locust herds are unique in that they are leaderless⁵. The Makkos were coming to be metaken the Bria and therefore were working in the reverse order, the Arbeh are Kineged the Rakiah, the creating of the space where the multiple and fragmented creations all have their space to live. The Mitzrim had created a situation where that fragmentation became an end in and of itself. This was a world of Kishuf, of multiple gods, of great Zenus and Tumah. פרוע comes from the word פרוע, to be unrestrained. The Mitzrim were trapped in their רקיע, their מיצרים (מצרים), which made them subject to this makkah.

The locusts are leaderless because they are united and therefore not in need of a leader. The Egyptians in turn began now to argue with each other. That was just the point at which they could become prey to the united mass of locusts⁶.

These locusts, with their seemingly leaderless formation, came in at the behest of G-d and left at His behest (even the dead ones, according to the Midrash). Rabbeinu Chananel

¹ אור גדליהו שם: עצם מלת ארבה משמע שהוא מלשון ריבוי וע"י מכה זו נתברר מאמר ה' של יהי רקיע, שאז נתברר שכל ריבוי שיש בהבריאה וכל הפרטים שיש בהבריאה כולם הם מאמר הזה.

² אור גדליהו שם: וביחד עם מכה זו של ארבה באה השפעה של דעת, כי עצם המאמר של יהי רקיע שיסודה הבדלה יש בה ענין של דעת, וכמו שאמרו חז"ל (ירו' פ"ה דברכות) אם אין דעת הבדלה מנין, כי מאחד הדברים שנבראו בו העולם הוא דעת

³ אור גדליהו שם: ולכן מצינו במכת ארבה אמרו המצריים "הטרים תדע כי אבדה מצרים", שביחד עם המכה באה השפעה של דעת, וגם אצל המצריים נתגברה מדת הדעת, אך פרעה השתמש במדה זו של דעת לרע, ומזה גופא היה לפרעה ההתגברות להיות סובל אלו המכות, ועם ריבוי הדעת בא לו עקשנות ביתר עוז, כי דעת פרושו התחברות, שע"י המכה נתברר להם החיבור שיש להקב"ה עם הבריאה, וידעתם כי אני ה'

⁴ רמב"ן יד בסוף: ובגדלו ידעו כי מכת אלוקים היא

On the other hand, Maharal (גבורות ד' סוף פ' לד) says that the fact that locusts swarm, but only occasionally, means that every time that they do, this is a talking point. Then, when people talk about that particularly swarm, they will mention that there was once a much greater swarm, in Egypt during the makkos.

⁵ מהר"ל חידושי אגדות, ח"ב, גיטין עמ' צט: ... נקרא ארבה על שם הרבוי, וכל רבוי הוא מחולק ונפרד, כי לא יתרבה רק המחולק והנפרד, לכך נקרא המין אשר הוא מתרבה כמו הארבה "קמצא" [בלשון חז"ל] שהוא מחולק, ועל זה אמר (משלי ל) מלך אין לארבה, פירוש כי המלך מאחד הכלל עד שהם אחד, והמין הזה לגודל הריבוי שלהם הם מחולקים ואין להם אחדות וגו'

⁶ מי שילוח א עמ' סח: למען שתי אותותי אלה בקרבו ... מה שאמר בקרבו היינו מהם עצמם כמ"ש וסכסכתי מצרים במצרים (ישעיהו יט ב). היינו שהם עצמם ילחמו זה בזה ... לכן הבין משה כי הוא מכת ארבה (אף כי לא נאמר לו שיתרה על ארבה) כי בארבה נמצא מדה טובה כמ"ש (משלי ל כז) מלך אין לארבה ויצא חוצץ כלו, היינו מפני שיש בהם אחדות ואהבה לכן אין צריכין למלך ...

tells us that as the pasuk testifies, a locust plague was never to eat Egyptian crops again¹. Once in all of history, these pure and edible creatures swarmed and destroyed. Each locust simply ate what he was supposed to: the Mitzrim were being shown that their civilization was their own self-made trap, turning even the good into evil.

THE DARKNESS

Rashi, in the name of the Midrash, tells us that there was an initial pitch darkness for three days followed by another three days when the darkness was so thick that no one was able to move. The people were literally frozen in whatever position they found themselves². Under this cover, G-d killed four fifths of the Jewish people, a staggering number, who were not worthy of being redeemed. They died with the Egyptians confined to solitary confinement, each in a cell as large as their private bodies, so that the Egyptians could gain no comfort from the destruction of most of the Jewish nation³. The darkness also allowed the Jews to identify the possessions of the Egyptians, which they were to later ask for, a fact we will discuss in the next parsha⁴.

Both the Shem Mishmuel and the Nesivos Shalom state that the darkness was a revelation of a hidden light too powerful to be seen and therefore blinding⁵. Moshe was ordered to reach up to great spiritual heights and bring down a light that would only be good for someone who was very spiritual⁶. For the impure Egyptians, this was a great darkness⁷.

Similarly, the Gemorrah states that in the future world HaSh-m will bring the sun out of its sheath so that it shines fiercely and the wicked will be punished by it while the righteous will be healed⁸. The same light that heals the Tzadikim acts as darkness to the Reshaim. So too, the verse says יצר אור ובורא חושך. G-d forms light, but above that He creates darkness (יצר vs בורא), a light that is so great that it is perceived as darkness⁹.

¹מובא ברמב"ן י יד: וכתב רבינו חננאל בפירושו התורה שלו מאת משה רבינו ועד עכשיו אין ארבה מפסיד בכל מצרים ואם יפול בארץ ישראל ויבא ויכנס בגבול מצרים אינו אוכל מכל יבול הארץ כלום עד עכשיו וגו'

²רש"י י כב: ויהי חשך אפלה וגו' שלשת ימים - חשך של אופל שלא ראו איש את אחיו אותן ג' ימים (בש"ר) ועוד שלשת ימים אחרים חשך מוכפל על זה שלא קמו איש מתחתיו יושב אין יכול לעמוד ועומד אין יכול לישב (ש"ר ע"ש)

³רש"י י כב: ולמה הביא עליהם חשך שהיו בישראל באותו הדור רשעים ולא היו רוצים לצאת ומתו בשלשת ימי אפלה כדי שלא יראו מצרים במפלתם ויאמרו אף הם לוקין כמונו.

⁴רש"י י כב: ועוד שחפשו ישראל וראו את כליהם וכשיצאו והיו שואלין מהן והיו אומרים אין בידינו כלום אומר לו אני ראיתיו בביתך ובמקום פלוני הוא:

⁵ע"פ המדרש רבה יד לפי רב יהודה שם שהחושך היה מחושך של מעלה ... וידוע בדברי האריז"ל שחושך שלמעלה הוא מחמת רב האור קדוש ונעלה שאין התחתונים יכולין לקבלו ע"ש

⁶נתיבות שלם עמ' עג: ובתולדות י"י מבאר ... שהקב"ה ציוה למשה נטה את ידך על השמים, היינו שיתרומם למדרגה עליונה וגבוהה כדי שיוריד מהשמים למטה דברים רוחניים שמקומם על השמים
שם: איתא במדרש (שמו"ר יד ב) מהיכן היה החושך ההוא, ר"י אומר מחשך של מעלה וגו' ... היינו שהקב"ה ציוה את משה שימשיך על מצרים את החושך של מעלה. ולכאורה אינה מובן מהו חושך של מעלה, הרי למעלה הכל אור ע"ש

⁷נתיבות שלום עמ' עג: כך צוה הקב"ה למשה שימשיך את האור העליון שאין לך חשך גדול ממנו למצרים

⁸מס' ע"ז ג ע"ב: לעתיד לבא הקב"ה מוציא חמה מנתיקה ומקדיר, רשעים נידונין בה וצדיקים מתרפאים בה

⁹כל זה בנתיבות שלום עמ' עד

According to this it is possible that this is the light that killed four-fifths of the Jewish people who were not worthy. Even though this light did not kill the Egyptians, those Jews who had sunk to the Tumah of the Egyptians, and could not be redeemed at all, were actually more Tameh than the Egyptians, because they had a more powerful soul. When that soul was directed towards spirituality, there was greater force invested into the Tumah.

Below, we will describe the plague of the first-born as a function of the revelation of the Shechina, which then left no place for the Tumah of the Egyptians. This then killed the bechoros. We see that this plague of the light is very similar, perhaps only with lesser force.

PLAGUE OF THE FIRST BORN

Just as there are ten levels (Sefiros) of holiness, so are there ten levels of impurity, all of them reflected in Egyptian civilization¹. The first nine plagues had worked through successive layers of Egyptian impurity. Now the final core, the deepest, most spiritual aspect of Egyptian impurity, was to be confronted. This required a revelation of G-d's holiness, His Shechina, as anything less would not do². The firstborn always represents the core of the nation. The Egyptian firstborn drew on the deepest depths of Egyptian Tumah. When G-d's Shechina appeared, it drove this impurity out. The result was the loss of the life-source of the Egyptian firstborn and they consequently died³.

Anything that was a power of impurity was now destroyed⁴. Egyptian idols melted⁵. Even firstborn slaves and animals died⁶. The revelation of G-d was so powerful that the Jews needed special protection not to be affected⁷. For, if they had any impurity themselves, they could suffer the fate of the Egyptians.

The source of this impurity was atheism⁸. Pharaoh had never even heard of G-d⁹. From this G-dless society emerged the great Egyptian cesspool of incest and immorality. Without faith, there is little break on sensual desires. These are what are presented by the word 'First Born' – the first born of our desires and passions, the core of what moves and motivates us¹⁰.

¹נתיבות שלום עמי' עה: בענין עשר מכות שהם כנגד עשר ספירות דמלכות, דכמו שיש עשר ספירות דקדושה, כנגד זה להבדיל יש עשר ספירות דקליפה

²נתיבות שלום עמי' עה: לשבר מדת כתר דקליפה, היתה על ידי מורא גדול זו גילוי שכינה ... שכדי לשבר את כתר דקליפה היה צריך מורא גדול זו גילוי שכינה. וזהו ענין ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך אני ולא שרף אני ד' בכבודי ובעצמי, שאי אפשר לשבר את כתר דקליפה כח הסטרא אחרא החזק ביותר רק על ידי גילוי שכינה של אני ד' בכבודי ובעצמי.

³רב צדוק הכהן, מחשבות חרוץ

⁴נתיבות שלום עמי' עה: שבמכת בכורות כל כחות הטומאה יתבטלו

⁵נתיבות שלום שם: וזה גם ענין ובכל אלוהי מצרים אעשה שפטים

⁶יא (ה) ומת כל בכור בארץ מצרים מבכור פרעה הישב על כסאו עד בכור השפחה אשר אחר הרחיים וכל בכור בהמה:

⁷נתיבות שם: ולכן היו ישראל צריכים אות לשמירה דוקא במכת בכורות

⁸נתיבות שלום עמי' עה: פרעה היה ראש הקליפה ... והקליפה של פרעה היתה כפירה ... וזהו גרם להחדיר כפירה בכל הבריאה

⁹נתיבות שלום, שם: כדכתי' שאמר מי ד' לא ידעתי את ד' שאינו יודע כלל ממצאיות ד'

¹⁰נתיבות שלום, עמי' עה: שבכור הוא ענין תענוג, שהוא דבר החביב ביותר על האדם.

The Egyptians were so powerful in their impurity that they had corrupted the world. Working backwards, the plagues came to reconstitute the purity of the world.

The Nesivos Shalom delineates three types of firstborn. There is the firstborn of the free Egyptian, sensual passions that have an intellectual component; taavah with a cultural overlay. There are the sensual passions of the firstborn slaves: passions that may be seen by the broader society as fun, but with no elevating or redeeming features. And then there are the sensual passions of the animal firstborn, debased sensual desires that would embarrass the person were they to be publicized¹.

All of these died in Egypt. What the Jews experienced at that moment of Shechina-revelation was such a delicious taste of the holy that they were able to take every sensual pleasure and connect it to G-d². This is what G-d meant when He said, "*Sanctify for Me every first born from the womb*"³.

The same cause of death to the firstborn of the Egyptians served to elevate the Jews to the highest possible levels⁴. In last week's Parsha, one verse talking about the plagues refers to G-d by both His attribute of justice, Elokim, and His attribute of Mercy, for the plagues were simultaneously justice for the Egyptians and mercy for the Jews⁵.

The Jews had been purified by their hellish experience of slavery but their faith had been battered, more by the dominant atheism surrounding them than by questions about their suffering⁶. In the end, Moshe felt that the Jews wouldn't even believe that he was G-d's messenger to come and redeem them⁷. Now, besides the purification of their suffering, they begin the road to elevation in their faith. Each of the ten plagues taught them a lesson in this, until Makas Bechoros provided them with the most powerful insight into G-d's Omnipotence, Providence, hatred of evil and love for His people. They were now ready to meet their Maker at Sinai and find out from Him how to fulfill their purpose and the purpose of the world.

¹נתיבות שלום, שם: שמרמוז בזה ג מדריגות בתענוגי עולם הזה, מבכור פרעה היושב על כסאו, היינו תענוגים שיש להם עוד איזה חשיבות ומשמעות אנושית, עד בכור השפחה הם תענוגים יותר נמוכים, וכל בכור בהמה, הם תענוגים בהמיים שהאדם בעצמו בוש ונכלם מהם איך מגיעים אליו תענוגים שפלים כל כך

²נתיבות שלום, שם: למסור את כל התענוגים האלה לד' יתברך, שיהיה תענוגו מתענוגים של קדושה ... שבשעה שמאיר ליהודי אורו יתברך בבחינת גילוי שכינה אשר נוכל לראות כל תאות ותענוגי עולם הזה הם כאין וכאפס נגד תענוג רוחני עלאי אחד.

³נתיבות שלום, שם: קדש לי כל בכור ... לקדש כל התענוגים

⁴אור גדליהו: המכות היו נגוף ורפוא, נגוף למצריים ורפוא לישראל, והוא כענין מה שאמרו ליתן שכר טוב לצדיקים ולהפרע מן הרשעים.

⁵אור גדליהו: המדרש בפרשה הקודמת על מה דכ' וידבר אלוקים וגו' אני ה', אלקים אני למצרים, וה' אני לישראל, היינו כי להמצריים ה' המכות בבחינת מדת הדין, ולבני ישראל ה' המכות בבחינת רחמים.

⁶נתיבות שלום, עמ' עו: וכן מה שבני ישראל נפגמו בהיותם במצרים נבע מפגם האמונה שנגרם להם מחמת קליפת מצרים

⁷נתיבות שלום, שם: כדכתב משה